

БИБЛИОТЕКА МАТИЦЕ СРПСКЕ

1847.

ГОДИНА ПОБЕДЕ ВУКОВЕ РЕФОРМЕ

Каталог изложбе

НОВИ САД, 1997

БИБЛИОТЕКА МАТИЦЕ СРПСКЕ

Каталози изложби

12

Аутори каталога и изложбе
Мирјана Брковић и Нада Вујић

УВОД

Ове године се навршило стопедесет година од победе Вукове реформе језика и правописа (1847-1997). Те године објављене су четири књиге које ће се сматрати за дуги низ година после прекретницом у борби за народни језик и реформисани правопис. То су били *Нови завјей̄* у преводу Вука Стефановића Караџића, *Ра̄ӣ за ср̄иски језик и ѿраво̄ӣс* Ђуре Даничића, *Песме* Бранка Радичевића и *Горски вијенац* Петра Петровића Његоша.

На изложби која је приређена тим поводом међу експонатима налазе се све четири поменуте књиге, као и многе друге које сведоче о значају како 1847. године уопште у српској култури и књижевности, тако и сваке од ових књига понаособ. Покушали смо да прикажемо и у каквим су међусобним односима били аутори о којима је реч.

Изложба је отворена у Матици српској од 3. фебруара до 3. марта 1997. године. Све изложене књиге и периодика су из Библиотеке Матице српске, а репродукције писама и фотографија израђене су на основу оригинала из Рукописног одељења Матице српске.

ИЗБОР ИЗ ЛИТЕРАТУРЕ

"Вук је начинио одлучан преокрет у српској књижевности, она је од њега добила изразито народно и национално обележје по духу, предметима и тежњама, и цела једна књижевна епоха, развијени српски романтизам, била је под његовим непосредним утицајем. Његово епохално дело којим је начинио праву духовну револуцију и стекао неоцењиве заслуге за напредак и демократизацију српске књижевности и културе, јесте језичка и правописна реформа. Иако је било покушаја и пре њега да се реформише азбука и да се књиге пишу на народном језику, до Вука је српска књижевност негована на славеносрпском језику и правопису. То је била једна вештачка творевина од језика старословенског, руског, црквеног и народног, један језик без правила и норми, којим нико није говорио, који је свако морао учити и који нико није добро знао. Стара азбука, пак, имала је тринаест више словних знакова него говорни језик гласова. Покровитељ тог језика 'више класе' српскога друштва у Угарској била је феудална хијерархија српске православне цркве у Срем. Карловцима, која је и помоћу њега задржавала свој вековни класни монопол у српској књижевности и култури. Поникао из сељачке масе у Србији, која је револуцијом извојевала национално и социјално ослобођење, слободан од васпитања по тадашњим црквеним школама, неоптерећен књижевним традицијама и православно-верском културом старог српског грађанства у Угарској, Вук је против свих конзервативних снага водио прави језички, књижевни и културни рат и до краја бескомпромисно извршио своје револуционарно дело: уместо мртвог језика привилегисане друштвене мањине увео је у књижевност народни језик, упростио правопис, пречистио азбуку по начелу 'један глас - једно слово', избацио из ње тринаест непотребних и додао шест нових слова за постојеће гласове. Револуцију коју је његов народ у Србији извео против Турака у националном социјалном погледу Вук је тиме пренео на област књижевности и културе против 'више класе' српског друштва у Војводини - феудалне црквене хијерархије на челу са митрополитом Стратимировићем, нешто световних српских феудалаца и конзервативне српске буржоазије, везане за цркву својим посебним интересима и културом. Пошто је она значила опасност не само за њихов монопол у књижевности и култури него и за њихове основне друштвене, класне интересе, све те снаге супротставиле су се Вуковој реформи свим својим снагама, утицајима и суровошћу. Том конзервативном делу српског друштва у Угарској придружили су се и владајући кругови у Србији, на челу са неписменим

кнезом Милошем, који су се бојали просвећеног народа и у ученим људима гледали могуће бунтовнике. Отуда је тај уски, језички и књижевни проблем добио размере једног великог друштвеног, класног сукоба који је трајао пола столећа и био оштар, жесток, немилосрдан и суров. Уверен у научну оправданост и историјску нужност својих идеја, сигуран да су оне у највишем интересу масе српског народа, његове културе и књижевности, Вук је, подло оптуживан, нападан, грђен, онемогућаван и гањан, с чудовишном енергијом правог револуционара деценијама водио неравну борбу против моћних и утицајних кругова у Војводини и политичких власти у Србији. Једни су спречавали штампање и растурање његових књига у царевини, други су забрањивали њихово уношење у Србију. Главни инспиратор и организатор борби против Вука и његових у почетку малобројних, због своје зависности плашљивих и колебљивих присталица, био је митрополит Стратимировић. Но најжешће јавне полемике око језика и правописа водио је са Вуком тридесетих и четрдесетих година конзервативни правник и псеудокласични песник Јован Хацић (Милош Светић), чврсто повезан с црквеном хијерархијом у Војводини и владом у Србији. Стварна победа Вукових идеја извојевана је за српску књижевност знамените 1847. године. Тада је млади филолог Ђура Даничић у делу *Раји за српски језик и правопис* научно доказао исправност Вукове реформе, песници П.П. Његош спевом *Горски вијенац* и Б. Радичевић збирком лирских песама, а сам Вук преводом *Новога завешта* практично показали да се на народном језику може стварати највиша уметничка поезија и исказивати сложене филозофске мисли. Његова језичка и правописна реформа убрзо је добила и другу значајну потврду на Бечком књижевном договору (16. марта 1850), на којем су Срби Вук и Даничић, Хрвати И. Мажуранић, Д. Деметер, И. Кукуљевић Сакцински и В. Пацел и Словенац Ф. Миклошић утврдили и јединственост књижевног језика и правописа у Срба и Хрвата. Њу је коначно прихватила и спровела у дело нова песничка генерација и млада грађанска интелигенција која се ослободила црквеног утицаја и од педесетих година развијала модерну српску књижевност и културу."

Живојин Бошков, 1971.

"И који су први омладинци стали под његову (Вукову) заставу? Два Војвођанина - Ђура Даничић, који 1847. год. и преузима борбу са Ј. Хаџићем, и Бранко Радичевић, који својим изванредним песмама, лирским и епским (од 1847 г.), почиње и на делу показивати колико је књижевни Вуков језик способан да одговори и најтежим књижевним захтевима и потребама."

Александар Белић, 1948.

"Када су се 1847. године појавиле *Песме* Бранка Радичевића, Његошев *Горски вијенац*, Вуков превод *Новоџ завјейџа* и Даничићев *Рајџ за срџски језик и ѣравоџис*, Вукова победа је била сигурна. Народни језик, кладеначки бистар, шикнуо је из дубина народне душе. Црквене власти у Војводини и државне у Србији забрањивале су штампање књига новим правописом, али нису могле да спрече снажно продирање чистог народног језика у књижевност наших најистакнутијих писаца тог времена."

Владета Вуковић, 1976.

"Главна жаришта новог покрета биће југословенски круг око Вука Караџића у бечком предграђу Landstrasse. Епоха патријархалне хероике као прво раздобље романтизма код Срба симболично се завршила објављивањем *Горскоџ вијенца* 1847, а исте године, која се сматра годином победе Вукових идеја, *Песмама* Бранка Радичевића, испеваним у бечком предграђу, почеће ново доба: грађанска романтика. Њу, у научном филолошко-естетичком смислу, подржава и дело Вуковог ученика Ђуре Даничића *Рајџ за срџски језик и ѣравоџис* (Беч 1847)."

Миодраг Поповић, 1968.

"Вук није канонизирао никакав правац у књижевности, није нормирао језик затворивши га у ненарушиве схеме. Неспоразуми су настали чим се почело говорити о Вукову правцу, о Вукову језику, о Вуку рационалисти или романтичару, о следбеницима или отпадницима.

Многи приговори Вуку, а исходишта су им различита, често су неоправдани. Чак ни главно неуралгично место нашег језика, његова неумољива конкреција, мада је од Вука до данас изазивала отпоре и супротстављања, не може се сматрати као Вукова кривица. То је особина самог језика."

Меша Селимовић, 1967.

ΚΑΤΑΛΟΓ

Бухъ Гюльшъ Карасути

И. И. Иванов

Франкъ Тагурелъ

И. И. Иванов

КЊИГЕ

1. Горскій віенаць / сочиненіе П. П. Н. владыке црногорскога. - У Бечу : Словима Ч.О.О. мекитариста, 1847.
2. Нови завјет господа нашега Исуса Христа / превео Вук Стеф. Караџић. - У Бечу : у Штампарији јерменскога манастира, 1847.

НОВИ ЗАВЈЕТ

ГОСПОДА НАШЕГА

ИСУСА ХРИСТА.

ПРЕВЕО

БИБЛИОТЕКА
МАТИЦЕ СРПСКЕ
5733

ВУК СТЕФ. КАРАЏИЋ.

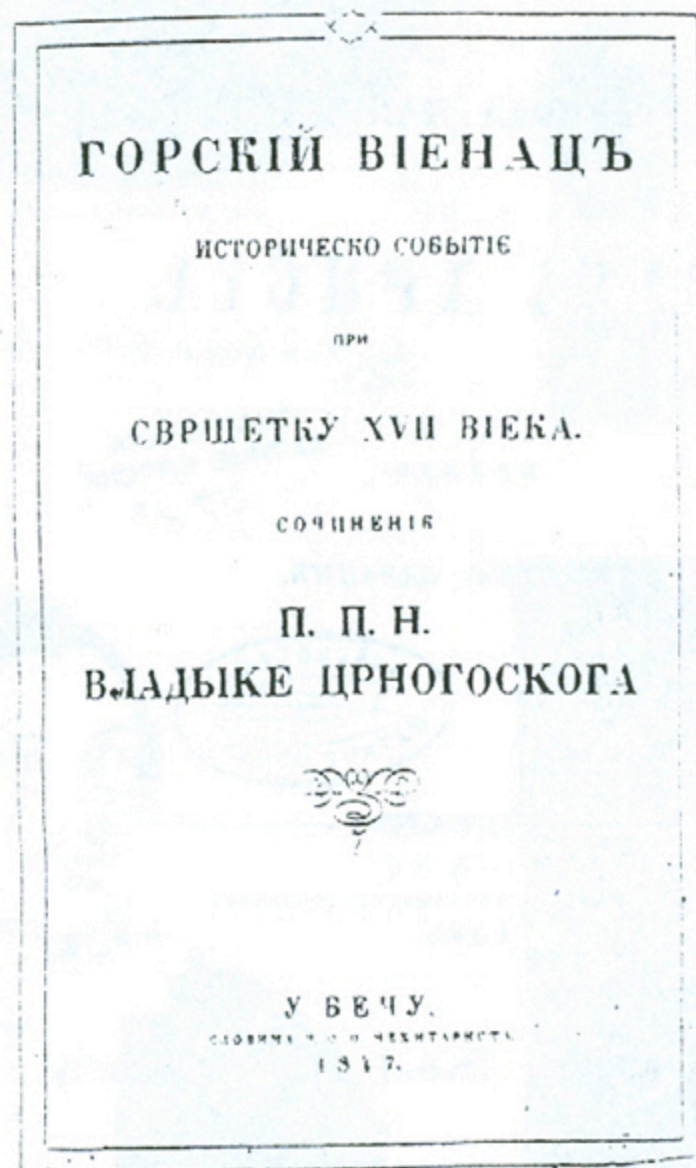

У Б Е Ч У

ШТАМПАРИЈА ЈЕРМЕНСКОГА МАНАСТИРА.
1847.

3. Песме Бранка Радичевића. [Књ.] 1. - У Бечу : у Јерменскоме намастиру, 1847.
4. Рат за српски језик и правопис / написао Ђ. Даничић. - У Будиму : у штампарији Пештанскога универзитета, 1847.
5. Псалми Давидови / превео Ђуро Даничић. - У Пешти : издање А. Рајхарда и друга му, 1867.
6. Карактер и рад Ђуре Даничића / прилози од Р. Врховца. - Нови Сад : Матица српска, 1923. - (Књиге Матице српске; 48)

7. Бранко Радичевић : (увод ка овом издању). - Песме Бранка Радичевића са писмима његовим и једним списом у прози / у редакцији Бранислава Миљковића и Миливоја Павловића; са уводом Павла Поповића. - Београд : Акционарска штампарија А.Д., 1924. - Стр. IX-CXLVI.
8. Живот и рад Вука Стеф. Карацића / написао Љуб. Стојановић. - Београд : "Макарије", 1924.
9. Даничићев зборник. - Београд : Српска краљевска академија, 1925. - (Посебна издања; књ. 55)
10. Вук и Даничић : чланци и огледи / А. Белић. - Београд : Просвета, 1947.
11. Горски вијенац Петра II Петровића Његоша. - Цетиње : издање Одбора за прославу стогодишњице Горског вијенца, 1947.

12. Вукова борба за народни и књижевни језик / А. Белић. - Београд : Просвета, 1948.
13. Из Вукове борбе за књижевни језик и правопис / [уредили М. Стевановић и Р. Алексић]. - Београд : Просвета, 1948.
14. 1847 година и Његош / Милан Богдановић. - Београд : Коларчев народни универзитет, 1948. - (Народни универзитет ; 31)

15. Борба око нашег књижевног језика и правописа / Александар Белић. - Београд : Коларчев народни универзитет, 1949. - (Народни универзитет ; 41)
16. Ђура Даничић / Миодраг Поповић. - Београд : Нолит, 1949. - (Библиотека Портрети)
17. О Вуку као писцу ; О Вуку као реформатору / Иво Андрић. - Београд : Просвета, 1950. - (Огледи из књижевности ; 2)
18. Вук Караџић и његови учитељи. - Око нашег књижевног језика / А. Белић. - Београд : Српска књижевна задруга, 1951. - Стр. 262-269. - (Српска књижевна задруга ; коло 45, књ. 312)
19. Вук, револуционар у борби за народни језик у српској књижевности. - О књижевности и књижевницима / Вељко Петровић. - Нови Сад : Матица српска, 1958. - Стр. 302-306. - (Сабрана дела ; 6)
20. Вукови записи / приредио Војислав Ђурић. - Београд : Српска књижевна задруга, 1964.
21. Вук Караџић и Матица српска / Живомир Младеновић. - Београд : Научно дело, 1965. - (Посебна издања / Српска академија наука и уметности ; књ. 392)
22. Вуков зборник / уредник Виктор Новак. - Београд : Научно дело, 1966. - (Посебна издања / Српска академија наука и уметности ; књ. 400)
23. За и против Вука / Меша Селимовић. - Нови Сад : Матица српска, 1967. - (Библиотека "Данас")
24. Ђуро Даничић и књижевни језик наш / Радослав Бошковић. - О Вуку Караџићу : студије и есеји. - Београд : Просвета, 1968. - Стр. 65-68. - (Библиотека Просвета ; 123)
25. Вукова језичка револуција / Берислав М. Николић. - О језику и књижевности / Вук Стеф. Караџић. - Београд : Просвета, 1969. - Стр. 235-252. - (Дела Вука Караџића)
26. Критике и полемике / Вук Стеф. Караџић. - Нови Сад : Матица српска ; Београд : Српска књижевна задруга, 1969. - (Српска књижевност у сто књига ; 13)
27. Интересовање Бранка Радичевића. - Писци и идеје / Живан Милисавац. - Београд : Слово љубве, 1974. - Стр. 64-68. - (Есеји)
28. Вукова преписка са Ђуром Даничићем / [приредио] Голуб Добрашиновић. - Београд : Вуков и Доситејев музеј, 1975. - Стр. 94-132. П.о.: Ковчежић : прилози и грађа о Доситеју и Вуку, књ. 13, 1975.

29. Бранко Радичевић. - Из нашег романтизма / Владета Вуковић. - Приштина : Јединство, 1976. - Стр. 195-213.
30. Između orla i vuka (Branko Radičević). - Izabrani eseji / Milan Kašanin. - Beograd : Rad, 1977. - Str. 5-29. - (Reč i misao ; kolo 13, 303)
31. Branko Radičević lirik / Isidora Sekulić. - Poezija / Branko Radičević. - Sarajevo : "Veselin Masleša", 1979. - Str. 5-12. - (Biblioteka Ars Lektira)
32. Песме / Бранко Радичевић ; предговор Иво Андрић. - Београд : Слово љубве, 1979. - (Ex libris ; коло 1, 6)

2

П Е С М Е

БРАНКА РАДИЧЕВИЋА.

I.

У Б Е Ч У
У ЈЕРМЕНСКОЈЕ ИМАСТИРѢ

1847.

WV

33. Сусрети Вука с Његошем. - Студије и огледи / Ђуза Радовић. - Титоград : Црногорска академија наука и умјетности, 1983. - Стр. 64-72. - (Посебни радови ; књ. 3)
34. Изабрана писма / Петар II Петровић Његош. - [13. изд.]. - Београд : Просвета ; Цетиње : Обод, 1984. - (Целокупна дела Петра II Петровића Његоша ; књ. 6)
35. О Његошевом путу у Беч 1846/47. - Петар II Петровић Његош у свом времену / Јевто М. Миловић. - Титоград : Црногорска академија наука и умјетности : Универзитетска ријеч, 1984. - Стр. 532-540. - (Посебни радови ; књ. 5)

36. Војник Вукове културне револуције. - Песник Бранко Радичевић у свом и нашем времену / Војислав И. Илић. - Београд : Ново дело, 1986. - Стр. 154-171. - (Библиотека Монографије, студије, критике)
37. Вук Стеф. Караџић : 1787-1864 / Миодраг Поповић. - 3. изд. - Београд : Нолит, 1987.
38. Зборник радова о Вуку Стефановићу Караџићу. - Сарајево : Институт за језик и књижевност, 1987. - (Едиција Зборници ; књ. 6)
39. О језику и књижевности / Вук Стеф. Караџић. - Београд : Просвета, 1987.
40. О језику Вуковом и вуковском / Милка Ивић. - Нови Сад : Књижевна заједница Новог Сада, 1990.
41. О питању улоге Вука Караџића у развоју књижевног језика Срба. - Из историје српскохрватског језика / Павле Ивић. - Ниш : Просвета, 1991. - Стр. 235-245. - (Изабрани огледи ; 2)
42. Размишљања о Његошу. - Есеји и прикази / Милош Црњански. - Нови Сад : Књижевна заједница Новог Сада, 1991. - Стр. 83-87.
43. Преписка. [Књ.] 7, 1843-1847 / Вук Стефановић Караџић. - Београд : Просвета, 1993. - (Сабрана дела Вука Караџића ; књ. 26)

ПЕРИОДИКА

44. Буро Даничић или филологија и књижевни језик српски 1847 и 1877 / од Стојана Новаковића. - Српска зора, Беч, год. III, јан. 1878, св. 1, стр. 1-4.

Г Л Т

”

СРПСКИ ЈЕЗИК

ПРАВОПИС.

5481:0
БИБЛИОТЕКА
МАТИЦЕ СРПСКЕ

”

В. ДАНИЧИЋ.

У БУДУЊУ

у издању Матице српске

1917.

181951
1/1

45. У спомен 1847. год. у српској књижевности / говорио ... Борђе Магарашевић. - Летопис Матице српске, Нови Сад, књ. 195, 1898, св. 3, стр. 39-97.
46. Беч као заштитник М. Светића и почетак рада Ђ. Даничића / написао Анд. Гавриловић. - Годишњица Николе Чупића, Београд, књ. XXXIII, 1914, стр. 77-90.
47. Стогодишњица Буре Даничића / Јован Цвијић. - Српски књижевни гласник, Београд, Нова серија, књ. XVI, 1. нов. 1925, бр. 5, стр. 336-341.
48. Српски књижевни гласник, Београд, Нова серија, књ. LI, 1. новембар 1937, бр. 5.

Читав број је посвећен Вуку Ст. Караџићу.

49. 1847-1947. - Књижевност, Београд, год. I, септ.-окт. 1947, бр. 9-10, стр. 103-294.
Садржи прилоге више аутора.
50. Вукова борба и српски песнички језик / Драгиша Живковић. - Анали Филолошког факултета, Београд, књ. IV, 1964, стр. 149-165.
51. Полемички карактер Даничићевог "Рата за српски језик и правопис" / Александар Младеновић. - Зборник за филологију и лингвистику, Нови Сад, књ. XVIII/1, 1975, стр. 65-75.
52. Вук Караџић и славеносрпски тип књижевног језика / Александар Младеновић. - Зборник Матице српске за филологију и лингвистику, Нови Сад, књ. XXXI/1, 1988, стр. 109-122.

ПИСМА И РУКОПИСИ

53. Песма својем 30-га новембра 1845 умрлом брату Стевану (рукопис) / Бранко Радичевић.
54. Писмо Вука Стефановића Караџића Теодору Павловићу писано у Бечу 3/15. мар та 1847. године.
55. Писмо Ђуре Даничића Књижевном одбору Матице српске писано у Београду 13. децембра 1864. године.

ФОТОГРАФИЈЕ

56. Бранко Радичевић
57. Вук Стефановић Караџић
58. Ђура Даничић
59. Петар II Петровић Његош

1847.

ГОДИНА ПОБЕДЕ ВУКОВЕ РЕФОРМЕ

Издавач

Библиотека Матице српске

Нови Сад

Матице српске 1

Уредник

Миро Вуксановић

Аутори каталога

Мирјана Брковић и Нада Вујић

Припрема

Тихомир Светличкић

Тираж

210 примерака